

Handreiking Ontwikkelingsperspectief

SWV Utrecht PO
goed voor elkaar

Inleiding

Dit is de handreiking 'ontwikkelingsperspectief'. Het moet duidelijkheid bieden wat een ontwikkelingsperspectief inhoudt, aan welke wettelijke eisen scholen moeten voldoen en welke overweging meegenomen kunnen worden. Uitgangspunt van deze handreiking is het format dat het SWV Utrecht PO de scholen ter beschikking stelt. De scholen zijn vrij om het format te gebruiken. Een aanvraag arrangement of TLV met het OPP voldoet daarmee aan de wettelijke verplichting.

Doel het van het ontwikkelingsperspectief is een beschrijving van de doelen die een leerling kan halen. Het biedt handvatten waarmee de leerkracht het onderwijs kan afstemmen op de onderwijsbehoeften van de leerling. Het laat zien naar welk vervolgonderwijs de school, samen met de leerling en diens ouders, toewerkt. Op deze manier krijgen alle betrokkenen beter zicht op daar waarnaartoe wordt gewerkt.

Het werken met een OPP draagt bij aan het planmatig handelen van de leerkracht c.q. school om een doelgericht en kansrijk aanbod te creëren en realiseren. Daarbij wordt uitgegaan van hoge en realistische verwachtingen. Door systematische evaluatie kan er tijdig worden bijgestuurd daar waar nodig door de vraag te stellen: 'zitten we nog op koers, of hebben we te hoog of te laag ingezet?'

Deze handreiking tracht ondersteunend te zijn bij het vormgeven van het aanbod voor een leerling waar extra ondersteuning nodig is. Deze handreiking is richtinggevend, maar er is veel meer te zeggen over het opstellen van een OPP dan hier mogelijk is. De brochure 'ontwikkelingsperspectief in het basisonderwijs' (*Ontwikkelingsperspectief in Het Basisonderwijs*, n.d.) is de grootste bron voor deze handleiding en er wordt geadviseerd om deze brochure te bestuderen.

Inhoud

1. Het OPP en de wet- en regelgeving.....	4
2. Het OPP als middel	5
3. Toelichting op de onderdelen in het OPP	5
3.1 NAW gegevens leerling.....	5
3.2 Het ontwikkelingsdeel	5
3.3 Het planningsdeel	6
3.4 Het evaluatiedeel.....	7
4. Bij verlenging en/of bijstelling OPP	7
Bronnen.....	8

1. Het OPP en de wet- en regelgeving

- Het bevoegd gezag (schoolbestuur) stelt een ontwikkelingsperspectief (OPP) vast voor alle leerlingen die naast basisondersteuning aanvullend extra ondersteuning krijgen. Voor alle leerlingen in het S(B)O is een OPP verplicht. Indien de ondersteuning valt onder de basisondersteuning hoeft er geen OPP opgesteld te worden.
- Indien er niet voldaan kan worden aan het behalen van de kerndoelen aan het einde van de basisschool wordt in het OPP aangegeven welke vervangende onderwijsdoelen worden gehanteerd (bron: artikel 9 lid 9 in wet op primair onderwijs).
- Doelen van het ontwikkelingsperspectief:
 - De school handvatten bieden om het onderwijs af te stemmen op de specifieke onderwijsbehoeften van de leerling.
 - Het is een communicatiemiddel met ouders.
 - Het OPP is leidend en er hoeven geen aparte losse handelingsplannen gemaakt te worden.
- Het ontwikkelingsperspectief wordt binnen zes weken na de inschrijving, na definitieve plaatsing of tijdens de schooljaren van de leerling vastgesteld door het schoolbestuur.
Er zijn twee eisen:
 - Over het plan als geheel moet met de ouders op overeenstemming gericht overleg (-gen) hebben plaatsgevonden.
 - Het ontwikkelingsperspectief wordt pas vastgesteld nadat de ouders hebben ingestemd met het handelingsdeel ervan.
- Het OPP dient te bestaan uit:
 - Het uitstroomprofiel inclusief de onderbouwing hoe je tot een uitstroomniveau komt, waar de belemmerende en stimulerende factoren deel vanuit maken (*Ontwikkelingsperspectief in Het Basisonderwijs*, n.d.)
 - Belemmerende en stimulerende factoren die van invloed zijn op het onderwijs. Dit zijn kindgebonden factoren en omgevingsfactoren die (mede) bepalen of een bepaalde uitstroombestemming kan worden bereikt.
 - Het handelingsdeel bevat een omschrijving van individuele begeleiding die is afgestemd op de behoefte van de leerling.
 - Indien er sprake is van afwijking van het onderwijsprogramma en/ of de kerndoelen kunnen niet gehanteerd worden en/ of er is sprake van aanpassing in de onderwijstijd dan wordt dit beschreven in het OPP.
- De school evalueert minstens één keer per jaar het ontwikkelingsperspectief samen met de ouders. Indien nodig wordt het OPP bijgesteld waarbij met ouders op overeenstemmingsgericht overleg (-gen) word(t) (en) gevoerd.
- Wet op bescherming persoonsgegevens:
Op het OPP is de Wet bescherming persoonsgegevens van toepassing. De wet maakt het mogelijk dat in het OPP bijzondere persoonsgegevens worden verwerkt, zoals over iemands gezondheid. Hoewel dat in regel verboden is (artikel 16), maakt de wet voor scholen een uitzondering (artikel 21, eerste lid, onder c). Uit Wet op bescherming persoonsgegevens volgt onder meer dat niet meer gegevens in het OPP mogen worden opgenomen dan nodig (artikel 11). Bij de onderbouwing van de verwachte uitstroombestemming zal daar rekening mee moeten

worden gehouden. Tevens zullen scholen technische en organisatorische beveiligingsmaatregelen moeten nemen. Die maatregelen moeten mede gericht zijn op het voorkomen van onnodige verzameling en verdere verwerking van persoonsgegevens.

2. Het OPP als middel

Naast de wet- en regelgeving heeft het OPP als doel een werkzaam document te zijn waarmee onderwijsprofessionals hun handelen planmatig vormgeven en dient het als communicatiemiddel voor ouders. Dit zorgt ervoor dat het document makkelijk leesbaar en ondersteunend aan het handelen moet zijn. Het OPP dient gebruikt te worden als hulpmiddel waarin helder beschreven staat welke leer- en /of gedragsdoelen voor deze leerling haalbaar zijn, wat deze leerling nodig heeft om de doelen te behalen en wat de onderwijsbehoeften van de leerling en ondersteuningsbehoeften van leerkracht en ouders zijn. En tot slot welk begeleidingsarrangement (onderwijs en/of jeugdhulp) nodig is om de doelen te behalen.

3. Toelichting op de onderdelen in het OPP

3.1 NAW gegevens leerling

Op de eerste pagina wordt een korte samenvatting gegeven van de NAW-gegevens van de leerling. Ook eventuele onderzoeksgegevens (let op de betrouwbaarheidsdatum) kunnen op deze pagina worden weergegeven.

Het OPP bestaat uit 3 onderdelen waar bij elk onderdeel een korte toelichting wordt gegeven.

3.2 Het ontwikkelingsdeel

Bij de start van het OPP is het van belang overzicht te krijgen van de stimulerende (wat gaat goed/ lukt goed) en belemmerende factoren (wat gaat moeilijk/ is moeilijk) van de leerling en zijn omgeving. Door de onderdelen na te lopen ontstaat een compleet beeld van de situatie. In de samenvattende analyse komen deze factoren samen (= integratief beeld*). Er wordt bepaald op welke onderdelen een OPP wordt gestart en er wordt een uitstroombestemming gekozen. Deze analyse is het startpunt van het planningsdeel van het OPP.

** In het **integratief beeld** worden de onderzoeksgegevens en de stimulerende en belemmerende factoren vanuit het leerling profiel met elkaar in verband gebracht. Je benoemt hoe de stimulerende en belemmerende factoren de uitstroom van de leerling op verschillende gebieden beïnvloeden en wat dit betekent voor de uitstroom van de leerling.*

Voorbeelden integratief beeld:

De cognitieve mogelijkheden van M. liggen op een beneden gemiddeld niveau. Haar goede werkhouding en voldoende geheugen zijn stimulerende factoren, waardoor M. in de lagere groepen de aansluiting op leergebied heeft kunnen behouden. Vanaf ongeveer groep 6 werd een groter beroep gedaan op het inzicht, waardoor het leren vanaf toen voor M. moeilijker is geworden en ze het tempo waarin de leerstof door de groep verwerkt wordt los heeft moeten laten. Op grond van het intelligentieniveau van M. kan een leerrendement van circa 60% verwacht worden, omdat er ook sprake is van stimulerende factoren kan het in de praktijk wat hoger liggen, met name bij vakken waarbij weinig beroep gedaan wordt op het inzicht, zoals technisch lezen en spelling. M. zal uit kunnen stromen naar het VMBO BBL/KBL.

De leerproblemen van R. kunnen niet verklaard worden vanuit haar cognitieve mogelijkheden. De leerproblemen van R. worden versterkt door werkhoudingsfactoren. R. heeft moeite met impulscontrole, ze begint soms al met haar taak voordat ze weet wat ze moet doen. Daarbij is er sprake van weinig reflectie en een hoog werktempo. Ze heeft moeite zich te voegen aan de gestelde afspraken binnen de groep. R. heeft regelmatig conflicten met klasgenoten en de leerkrachten. Ook in contacten vallen de moeite met impulscontrole en zwakke reflectievermogen op. Een stimulerende factor is haar motivatie. Ondanks de gemiddelde cognitieve mogelijkheden is, door de belemmerende factoren, een leerrendementsverwachting van 100% niet realistisch. R heeft baat bij extra ondersteuning bij het

Ieren reguleren van haar gedrag. Door deze belemmerende factoren ligt het leerrendement bij deze vakken rond de 80%. Het uitstroomniveau van R. varieert daarmee per vakgebied van VMBO BBL/KBL (TL, SP) tot VMBO TL (BL, RE).

Note t.a.v. het bepalen van het uitstroomperspectief:

Het bepalen van het uitstroomperspectief heeft als doel een stip op de horizon te plaatsen. Dit kan een schoolniveau zijn na groep 8. Er zijn altijd omstandigheden waardoor het bepalen van het uitstroomperspectief lastig is. Zo verloopt de ontwikkeling van jonge kinderen nog grillig en is het moeilijker om een voorspelling te doen op langere termijn. Het is van belang dat je onderbouwd waarom er op dit moment geen uitstroomperspectief wordt genoemd. En dat dit op een later moment wordt bekeken. Een perspectief kan op dat moment bijvoorbeeld voor een jong kind ook starten in groep 3 zijn. Een uitstroomperspectief kan ook zijn VO of VSO zonder in te gaan op het niveau van voortgezet onderwijs. Niet de stip maar de onderbouwing waarom voor deze stip gekozen wordt, is van belang en doet het meest recht aan de ontwikkeling het kind.

3.3 Het planningsdeel

In het planningsdeel wordt weergegeven welke doelen door school, ouders en kind er bereikt willen worden, wat daarbij de onderwijsbehoeften van de leerling zijn, de ondersteuningsbehoeften van de leerkracht en hoe het aanbod van de extra ondersteuning eruitziet voor de gestelde periode.

Het planningsdeel wordt **alleen** ingevuld voor het gekozen onderdeel, waarbij de leerling afwijkt van de gestelde groepsdoelen en/of kerndoelen (anders wordt er verwezen naar het groepsplan). Dit planningsdeel wordt minimaal één keer per jaar vastgesteld en bijgesteld indien nodig bij de tussenevaluatie). Ouders dienen toestemming te geven op het planningsdeel. Door ouders mee te nemen in de stappen die gezet worden, kan er gekomen worden tot een gezamenlijk gedragen plan van aanpak. Dit heet een op overeenstemmingsgericht overleg.

Afhankelijk van de reden van het OPP zullen er doelen gesteld worden op didactisch en/of pedagogisch gebied. Streef er naar deze doelen zo meetbaar en realistisch mogelijk te maken. Beperk het aantal doelen, zodat het werkbaar blijft voor alle betrokkenen. Dit vergroot de kans op succes en zorgt voor een heldere communicatie naar ouders.

Vanuit de doelen kan de vraag gesteld worden wat de leerling nodig heeft om specifiek deze doelen te behalen. Beperk bij het benoemen van de onderwijsbehoeften tot de punten die specifiek zijn voor deze leerling in deze situatie. De hulpzin: *'wat heeft deze leerling nodig om dit doel te bereiken'* kan gebruikt worden om de onderwijsbehoeften te benoemen. Beperk het aantal onderwijsbehoeften in verband met werkbaarheid. Zorg voor unieke onderwijsbehoeften passend bij dit doel, bij deze leerling in deze situatie. Beter is het om minder, maar meer specifieke en uitvoerbare onderwijsbehoeften te benoemen.

Vervolgens worden de ondersteuningsbehoeften beschreven. Ondersteuningsbehoeften verwijzen naar dat wat de betrokken opvoeders (leraren en ouders) en andere professionals (zoals een pedagogisch medewerker of een intern begeleider) nodig hebben om de onderwijs- en opvoedingsbehoeften te kunnen realiseren. Een leraar heeft bijvoorbeeld behoefte aan feedback bij het realiseren van een aanpak die gericht is op het versterken van de competentiegevoelens van een kind. Een ouder kan behoefte hebben aan hulp bij het maken en handhaven van een dagindeling, zodat haar kind meer structuur krijgt.

Vervolgens wordt beschreven op welke wijze de ondersteuning aan de leerling, de leerkracht en de ouders wordt geboden. Belangrijk is om dit zo concreet mogelijk te omschrijven om discussie op een

later tijdstip te voorkomen. Denk aan welke ondersteuning intern geboden wordt en welke ondersteuning kernpartners (JGZ, Buurtteam, JGZ, SWV) en ketenpartners (KOOS& SPOOR030, fysiotherapie, logopedie etc.) bieden naast overige aanbieders. Wie doet wat op school en wie of wat thuis. Op welke manier is er afstemming tussen betrokkenen en wanneer hoe vindt de ondersteuning plaats. Beschrijf de organisatie binnen de groep en als er buiten de groep ondersteuning plaatsvindt hoe de transfer dan wordt vormgegeven. Denk goed na over de organisatorische kant van de uitvoer het van OPP. Het dient qua instructie, organisatie en klassenmanagement uitvoerbaar te zijn. Streef naar 1 plan rondom het kind.

Het is van belang om aan te geven welke evaluatie-instrumenten er worden gehanteerd ten behoeve van het vaststellen of doelen al dan niet behaald zijn. Denk aan de volgende mogelijkheden:

- Methodeonafhankelijke toetsen
- Methode-gebonden toetsen
- Observaties door bijvoorbeeld de intern begeleider
- Schaalvragen
- Turflijst
- Tijdsteekproef
-
-

Afspraken met leerling en ouders geeft weer het belang van betrokkenheid en samenwerking. Het in gesprek gaan met het kind in afstemming met ouders en de afspraken die gemaakt worden, worden vastgelegd in het OPP. Samen met leerling, ouders en school wordt gewerkt aan het richting geven van wat men wil bereiken (feed-up – feedback – feed forward).

Indien van toepassing wordt het vak onderwijstijdverkorting ingevuld. Het is hierbij belangrijk om de kernpartners JGZ en Leerplicht te betrekken. Zij moeten hiervoor toestemming geven als de leerling leerplichtig is.

Binnen het planningsdeel is het belangrijk om de ouders zelf de zienswijze in te laten vullen. Zij geven hierbij aan dat zij instemmen met het handelingsdeel.

3.4 Het evaluatiedeel

Het is verplicht om het OPP met ouders te evalueren.

In het evaluatiedeel wordt aan de hand van de gekozen evaluatie-instrumenten vastgesteld of de doelen behaald zijn, of de aanpak effectief was en gewerkt heeft. Indien nodig vindt er een aanpassing in de aanpak plaats en wordt deze hier vastgelegd. Deze aanpassing kan naar boven en naar beneden worden gedaan.

Wanneer de geplande groei en de gestelde doelen niet behaald zijn is de vraag of het aanbod intensiever of anders dient te zijn om alsnog de doelen te behalen.

Als het OPP afgesloten wordt, kan hier kort beschreven worden wat de leerling binnen de basisondersteuning nodig heeft om de ontwikkeling te blijven volgen en te stimuleren.

4. Bij verlenging en/of bijstelling OPP

De school neemt het ontwikkelingsdeel door. Zij haalt door wat niet meer van toepassing is en voegt nieuwe informatie toe. Het integratief beeld wordt aangepast. De evaluatie van het vorige planningsdeel van het vorige OPP kan hierbij als leidraad worden gebruikt. Het planningsdeel wordt ingevuld zoals het vorige OPP. Ouders worden hier nauw bij betrokken.

Bronnen

- Pameijer, N. (2018). Handelingsgericht werken, samenwerken aan schoolsucces (2^e druk). Acco.
- Pameijer, N. & Beukering, T. Van (2018). Handelingsgericht werken, samenwerken aan schoolsucces (2^e druk). Acco.
- Meersbergen, E. van & Vries, P. de. (2020). Handelingsgericht werken in passend onderwijs (2^e druk). Perspectief Uitgevers
- Wet op primair onderwijs: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003420/2021-02-01>
- Ontwikkelingsperspectief in het basisonderwijs: https://www.poraad.nl/files/themas/passend_onderwijs/tools/handreiking_ontwikkelingsperspectief_in_het_basisonderwijs.pdf
- Ontwikkelingsperspectief – geschillencommissie: <https://onderwijsgeschillen.nl/thema/ontwikkelingsperspectief>
- Autoriteit persoonsgegevens: <https://autoriteitpersoonsgegevens.nl>